

1. ΟΥΤΕ Η ΕΛΛΑΔΑ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΠΡΩΤΟΓΟΝΗ ΧΩΡΑ ΟΥΤΕ Η ΕΥΡΩΠΗ ΕΧΕΙ...

Μέσο: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 03/04/2022 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 03/04/2022

Σελίδα: 1

ΓΕΥΜΑ ΜΕ ΤΗΝ «Κ»

ΠΑΝΑΓΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Πανεπιστημιακός και συγγραφέας

**Ούτε η Ελλάδα είναι μια
πρωτόγονη χώρα ούτε η Ευρώπη
έχει απαλλαγεί από λαϊκισμούς**

Σελ. 35

1. ΟΥΤΕ Η ΕΛΛΑΔΑ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΠΡΩΤΟΓΟΝΗ ΧΩΡΑ ΟΥΤΕ Η ΕΥΡΩΠΗ ΕΧΕΙ...

Μέσο: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . .03/04/2022 Ημ. Αποδελτίωσης: . . .03/04/2022

Σελίδα: 35

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗ: ΤΙΤΙΝΑ ΧΑΛΜΑΤΖΗ

Παναγής Παναγιωτόπουλος, πανεπιστημιακός και συγγραφέας

Οι σταθμοί του

- 1971** Γεννιέται στο Παρίσι.
- 1986** Μετακομίζει οικογενειακά στην Αθήνα.
- 1993** Ολοκληρώνει τις σπουδές του στην Πολιτική Επιστήμη και Δημόσια Διοίκηση στο ΕΚΠΑ.
- 2000** Διδασκτορικό από το Paris X-Nanterre με θέμα «Η κομμουνιστική ηθική στη Ρωσία, τη Γαλλία και την Ελλάδα». Αρχίζει να διδάσκει στο ΑΠΘ.
- 2006** Εκλέγεται λέκτορας Κοινωνιολογίας στο ΕΚΠΑ.
- 2017** Επιμελείται μαζί με τον Βασίλη Βαμβοκά την έκθεση «GR80S - Η Ελλάδα του Ογδόου στην Τεχνόπολη».
- 2021** Κυκλοφορεί το τρίτο βιβλίο του, «Περιπέτειες της μεσαιόχης τάξης», από τις εκδόσεις Επικεντρο. Εκλέγεται αναπληρωτής καθηγητής.
- 2022** Αναλαμβάνει τη διεύθυνση του Ελληνογαλλικού Προγράμματος του **ΕΛΙΑΜΕΠ**.

Ο πόλεμος αλλάζει τον κόσμο μας

Ο Πούτιν ενοχλείται περισσότερο από τη δημοκρατική παρά τη στρατιωτική περικύκλωση της Ουκρανίας

Της **ΤΑΣΟΥΛΑΣ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ**

«**Η Ελλάδα** έχει σαφή ευρωπαϊκή κατεύθυνση. Όσοι την αμφισβητούν διαπράττουν δύο λάθη: Βλέπουν λάθος την Ελλάδα και βλέπουν λάθος την Ευρώπη. Φτιάχνουν το πορτρέτο μιας Ελλάδας της βαριάς παράδοσης, του συντηρητισμού και της Ορθοδοξίας και παράλληλα συνθέτουν την εικόνα μιας Ευρώπης αποκαθαρμένης από τη μεταφυσική, τον κοινωτισμό και τις αντισυντηρητικές απόψεις. Λάθος. Ούτε η Ελλάδα είναι μια πρωτόγονη χώρα, περνάει τις ίδιες κρίσεις δημοκρατίας που περνούν και τα άλλα δυτικά κράτη. Ούτε η Ευρώπη έχει απαλλαγεί από πολιτικούς λαϊκισμούς – Brexit, αντιμνημονιακά κινήματα κ.ά. Αμφότερες έχουν τις αδράνειες, τους συντηρητισμούς και τις παλινδρομήσεις τους». Ο Παναγής Παναγιωτόπουλος, ανατόμος του ελληνικού κοινωνικού γίνεσθαι και όχι μόνο, τοποθετεί τα πράγματα στις αληθινές τους διαστάσεις.

«Η Ελλάδα δεν κεφαλαιοποιεί

ΣΤΑΣΟΣ ΚΟΥΚΑΚΗΣ

«**Το βέβαιο** είναι ότι η δυνατότητα να πηγαίνεις από το Μόντσεστερ στη Μόσχα με 25 λίρες θα περιοριστεί, μαζί με το οικονομικό σύστημα που συμπιέζει τα κόστη αποδυναμώνοντας τα δικαιώματα των εργαζομένων», λέει ο Παναγής Παναγιωτόπουλος.

Η συνάντηση

Βρεθήκαμε στο εστιατόριο «ΜΑΝΗΜΑΝΗ» στο Κουκάκι. Μοιραστήκαμε μια πράσινη σαλάτα και φρακές με λουλούκια και στη συνέχεια απολάυσαμε εκείνος ορτύκι με άγρια μανιτάρια κι εγώ ριζότο με χταπόδι. Μιλήσαμε για το πάθος του να μελετήσει σε βάθος την ελληνική καθημερινότητα, τις συχνές μορφές κοινωνικής ζωής, το τι είναι σύμβαση και τι δεν είναι, ένα πάθος που είναι ακόμη πολύ ισχυρό. «ίσως είναι ο μεταβολισμός της παλιότερης ανάγκης μου να γίνω Ελληνάκι, να καταλάβω πώς λειτουργούν τα πράγματα εδώ». Όμως συνεχίζει να δρα μέσα από τον διπλό πολιτισμικό δίαυλο, αυτή τη στιγμή ως υπεύθυνος μιας ομάδας ειδικών στο **ΕΛΙΑΜΕΠ** – όπου είναι senior research fellow – για τη μελέτη των ελληνογαλλικών σχέσεων.

1. ΟΥΤΕ Η ΕΛΛΑΔΑ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΠΡΩΤΟΓΟΝΗ ΧΩΡΑ ΟΥΤΕ Η ΕΥΡΩΠΗ ΕΧΕΙ...

Μέσο: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . .03/04/2022 Ημ. Αποδελτίωσης: . . .03/04/2022

Σελίδα: 35

εύκολα τις επιτυχίες της. Χάνει αρκετά από όσα έχει επιτύχει. Ζει ακόμη στον απόηχο του έπους της μεταπολεμικής ανασυγκρότησης και αστικοποίησης του δικασμένου αλλά πολύ γενναϊόδωρου λαού της, ο οποίος έχει εκσυγχρονιστεί αλλά καταστράχεται από τον φόβο της διαφοράς. Δεν θέλουμε να ξεχωρίζουμε από τους άλλους, προτιμάμε να μοιάζουμε: αν και ναρκισσιστές –ο ναρκισσισμός είναι ιδίον της εποχής–, είμαστε καχύποπτοι απέναντι στο ανάγλυφο και στην ανομοιομορφία, συμπληρώνει. Πανεπιστημιακός δάσκαλος, κοινωνικός αναλυτής στάσεων ζωής σε μια δέσμη εικόνων που περιγράφουν το ποιο ακριβώς είμαστε και συγγραφέας, είναι ο δημιουργός των «Περιπέτειών της μεσαίας τάξης», ενός από τα πιο σημαντικά κείμενα διεπιστημικής κοινωνιολογίας, που συζητήθηκε πολύ καθώς διαλύει με εντελώς νέο τρόπο τα συναισθήματα, τα βιώματα, τις αξίες του κοινωνικού σώματος που πρωταγωνιστούσε στην εποχή της ευμάρειας και σήμερα έχει σχεδόν εξασθεραιθεί.

«Η ελευθεριάζουσα δανειζόμενη και αμέριμη μεσαία τάξη του Μιλένιουμ δεν υπάρχει πλέον. Ήταν περισσότερο δημούργημα της ανάπτυξης εντός του έθνους-κράτους (έλαβε τα πιο φιλελεύθερα και λαμπρά της χρώματα επί ΠΑΣΟΚ) παρά της χειραφέτησης εντός της μεταμοντέρνας παγκοσμιοποίησης. Εγδεχομένως οι αλληλόκληρες κρίσεις και οι κρατικές πολιτικές υπό ευρωπαϊκή κάλυψη για την αντιμετώπισή τους να μωρέσουν να ανασυνθέσουν τους απαραίτητους για τη μεσαία τάξη όρους ασφάλειας και κάπως να την ανασυγκολλήσουν. Επιπλέον, ο πόλεμος είναι ένα ενοποιητικό γεγονός. Πλάθει μια γενιά ανθρώπων, όπως ναρτίτερα η πανδημία, με κοινά συναισθήματα, κοινά βιώματα, κοινές αναφορές. Μαι μεν εξακολουθούμε να ζούμε ο καθένας στο δικό του πάρτι ή στη δική του δυστυχία, μέσα από την εξετασμένη επικοινωνία του κινητού, την εξετασμένη διασκέδαση της πλατφόρμας, μέσα από τα κλάστερ φίλων των κοινωνικών δικτύων, όμως κτίζεται μια κοινή εμπειρία. Ίσως και κοινές αντιλήψεις».

Ο πόλεμος στην Ουκρανία, πιστεύει ο κ. Παναγιωτόπουλος, «έβγαλε τις δυτικές δημοκρατίες από μια παρατεταμένη φθορά, από την ύπνωση μιας ειρηνής βασιμότητας στον ατομισμό και στην οικονομία και τις εισήγαγε σε μια κρίση θεσμικής, οικονομικής, δι-

πλωματικής πολεμικής προσπάθειας, αλλά και πολύ ανησυχητικών επιπτώσεων, καθώς αναπτύσσονται σε ένα περιβάλλον περισσότερο από ποτέ παγκοσμιοποιημένης πολεμικής οικονομίας. Η Ευρώπη υποχρεώθηκε κατά πρώτον να περιορίσει τον ναρκισσισμό της μικρής εσωτερικής διαφοράς και να πολιτικοποιηθεί και κατά δεύτερον να αυξήσει τις ταχύτητες. Ταυτόχρονα, η παλλαϊκή επιτυχής αντίσταση των Ουκρανών ξανάδωσε ένα ιερό νόημα στις δημοκρατικές διαδικασίες και αξίες».

Ούτε η Ελλάδα είναι μια πρωτόγονη χώρα ούτε η Ευρώπη έχει απαλλαγεί από πολιτικούς λαϊκισμούς.

Ο πόλεμος στην Ουκρανία έβγαλε τις δυτικές δημοκρατίες από μια παρατεταμένη φθορά, από την ύπνωση μιας ειρηνής βασιμότητας στον ατομισμό και στην οικονομία.

πρωτογονή χώρα ούτε η Ευρώπη έχει απαλλαγεί από πολιτικούς λαϊκισμούς. Ο Πούτιν «δουλεύεται περισσότερο από τη δημοκρατική παρά από τη στρατιωτική περικύκλωση της Ουκρανίας, από την ιδέα ότι στο μαλακό υπογάστριο της Ρωσίας υπάρχει όχι ένας νατοϊκός πυράουλος, αλλά μια δημοκρατική φιλελεύθερη κοινωνία. Ο πόλεμος στην Ουκρανία είναι περισσότερο ένας πόλεμος ιδεολογικός, σχεδόν θρησκευτικός, παρά ένας πόλεμος συμφερόντων. Γι' αυτό και είναι εξαιρετικά επικίνδυνος. Σε έναν πόλεμο συμφερόντων υπάρχει δυνατότητα απεγκλιβισμού από αυτόν με τη μέτρηση της επίτευξης των στόχων, του βαθμού επιτυχίας ή αποτυχίας. Στον ιδεολογικό πόλεμο δεν υπάρχει τρόπος να μετρηθεί η νίκη. Πότε νικάει το τι-

κάντ; Πότε θα θεωρηθεί ότι αποναζιστικοποιήθηκε η Ουκρανία; Στόχος του Πούτιν είναι οι ανατολικές επαρχίες της Ουκρανίας ή να πει καφέ στο Βερολίνο, δηλαδή να προχωρήσει έως εκεί όπου έφθασε ο ρωσικός στρατός ως λυτρωτής; Ο ιδεολογικός πόλεμος μπορεί να γίνει εξαιρετικά απάνθρωπος, εξ ου και η απειλή των πυρηνικών που καταργεί όλους τους κανόνες. Ο πόλεμος αλλάζει τον κόσμο μας. Το κράτος επιστρέφει. Βέβαια δεν θα κλειστούμε ξανά σε εθνικά σύνορα, αλλά η αμφισβήτηση της παγκοσμιοποίησης, που ξεκίνησε με την πανδημία, συνεχίζεται ενισχύοντας την παρουσία και ισχύ του Δημοσίου. Το στοίχημα για τις δημοκρατίες είναι να ανυψωθεί η προστατευτική όψη του κράτους και όχι η κατασταλτική. Δεν είναι πάντα εύκολο να διαχωριστούν. Σ' αυτό το δίπολο θα δοκιμαστούν τα κράτη και μετά την ειρήνευση στην Ουκρανία, καθώς οι σχέσεις με ένα τμήμα του πλανήτη δεν θα αποκατασταθούν εύκολα. Το βέβαιο είναι ότι η δυνατότητα να πηγαίνεις από το Μάντσεστερ στη Μόσχα με 25 λίρες θα περιοριστεί μαζί με το οικονομικό σύστημα που συμπιέζει τα κόστη αποδυναμώνοντας τα δικαιώματα των εργαζομένων».

Η πανδημία

Η αρχή της προφύλαξης που εφαρμόστηκε κατά την πρώτη φάση της πανδημίας είχε καλά αποτελέσματα. Η συνέχεια ήταν δύσκολη. «Διότι ο άνθρωπος για να πειθαρχήσει χρειάζεται μια αυστηρή στήριξη. Η ιδέα της ατομικής ευθύνης εμπεριέχει ένα εσωτερικό ασφάλμα, την ιδέα ότι μπορείς να επιλέξεις πόσο θα διακινδυνεύσεις. Στην πανδημία, όταν με τη στάση σου θέτεις σε κίνδυνο τη ζωή των άλλων, δεν είναι πια θέμα ατομικής ευθύνης, αλλά υποχρέωσης. Αυτή η ρητορική και στρατηγική δεν ήταν η κατάλληλη σε μια κοινωνία της οικειότητας και της έντονης προφορικότητας. Μια άλλη δυσκολία αφορούσε τον εμβολιασμό, που θα έπρεπε να επιβληθεί εξωτερικά με έμμεσες υποχρεωτικές, π.χ. απαγόρευση εισόδου σε μέσα μεταφοράς κ.ά. Η υποχρεωτικότητα δίνει κύρος στην ενέργεια, ενισχύει την εμπιστοσύνη. Ο ευρωπαϊκός δικαιωματισμός και ο ιδεολογικός στομικισμός λειτουργούν ενάντια στην κοινωνική σύγκλιση».

Η κουλτούρα των ανέσεων μας «κρύβει» τις νέες απειλές

Δύο κόσμοι, Ελλάδα και Γαλλία, τροφοδοτούν τους δεσμούς του με τα πράγματα. Ο Παναγής Παναγιωτόπουλος γεννήθηκε και μεγάλωσε στο Παρίσι, όπου σπούδασαν και παρέμειναν την περίοδο της χούντας και έως το 1986 οι γονείς του. Ο πατέρας, ο διαπρεπής ιστορικός και πολυγραφώτατος μελετητής της νεότερης ελληνικής ιστορίας Βασίλης Παναγιωτόπουλος, ήταν τότε ερευνητής στην École des Hautes Études και η μητέρα πανεπιστημιακός, καθηγήτρια ελ-

ληνικής γλώσσας και πολιτισμού. «Αυτό που με καθόρισε αλλά και με συγκρότησε ήταν η αίσθησή του να είσαι πρώτος στο χωριό και τελευταίος στην πόλη. Εδώ ήμουν σε ένα περιβάλλον υψηλού πολιτισμικού κεφαλαίου, στη Γαλλία ένας μικροαστός, μαθητής σε ένα σχολείο που πάλευε με τη λεγόμενη δημοκρατική αριστεία». Ολοκλήρωσε το λύκειο στο Lycée Français d' Athènes όταν η οικογένεια επέστρεψε στην Αθήνα. Γύρισε στο Παρίσι για σπουδές, αλλά το εγκατέλει-

ψε όταν αντιλήφθηκε ότι «στην Ελλάδα είχα βρει μια κοινωνική θέση, την οποία στη Γαλλία ξανάχανα». Συμφιλίωθηκε με αυτή τη δικαστασία όταν ολοκλήρωσε τις σπουδές Πολιτικών Επιστημών στο ΕΚΠΑ και επέστρεψε στο Παρίσι για μεταπτυχιακά στην Κοινωνιολογία και Φιλοσοφία. Σήμερα είναι αναπληρωτής καθηγητής Κοινωνιολογίας στο ΕΚΠΑ. Έχει ασχοληθεί με την ηθική των κομμουνιστικών κομμάτων, την κοινωνιολογία της τρομοκρατίας και της πολιτικής βίας, την

καθοριστική δεκαετία του '80, έχει γράψει βιβλία για τον πόλεμο και την πολιτική μετά την 11η Σεπτεμβρίου, για τη διαχείριση των τεχνολογικών καταστροφών στην Ελλάδα κ.ά. «Οι ειρηνικές δημοκρατίες κατευθύνουν τους πολίτες τους στη διεκδίκηση της προσωπικής τους ευτυχίας. Η προσωπική ευμερία αποτελεί κεκτημένο, με αποτέλεσμα να μη γίνεται εύκολα πιστευτό ότι ζούμε σε έναν απειλητικό κόσμο», λέει για τη λεηψία μας κατανόηση των σύγχρονων απειλών.

«Καθώς οι δημοκρατίες επουλώνουν γρήγορα τις πληγές από τις καταστροφές όπως ο ιστός που αναπλάθεται, οι εμπειρίες αυτές ξεχνούνται και οι κοινωνίες γίνονται αμνηστικές. Επειδή απολαμβάνουν τη στιγμή, δυσκολεύονται να ενημερωθούν για τους νέους κινδύνους. Η Ελλάδα χρεοκόπησε το 2010 γιατί ήταν σε απόλυτη αδυναμία να ενημερωθεί για τον σύγχρονο κόσμο. Παγιδεύτηκε στον φθινό δεινισμό και σε πολιτικές του παρελθόντος που έκλειναν τις κουρτίνες

στις εξελίξεις και στις νέες απαιτήσεις. Σήμερα έχουν εμφανιστεί καινούργιες απειλές, πολεμικές συγκρούσεις, τρομοκρατία, κλιματικές κρίσεις, οικονομικοί πόλεμοι, ένδεθα. Όμως παραμένει διάχυτη σε όλα τα κοινωνικά στρώματα η κουλτούρα των ανέσεων και η βεβαιότητα ότι στο τέλος όλα θα πάνε καλά. Από την άλλη, είναι τόσο ισχυρές οι πρόσφατες κρίσεις που κάποια στιγμή οι άνθρωποι θα εκπαιδευτούν στον κίνδυνο και η αμεριμνία θα έχει ανταγωνιστές».

Η «Κ» θέλει τη συνεργασία σας για να ανακαλύψει και άλλους ενδιαφέροντες ανθρώπους ώστε να φιλοξενηθούν σε αυτή τη σελίδα. Στείλετε τις ιδέες σας στο email gevma@kathimerini.gr